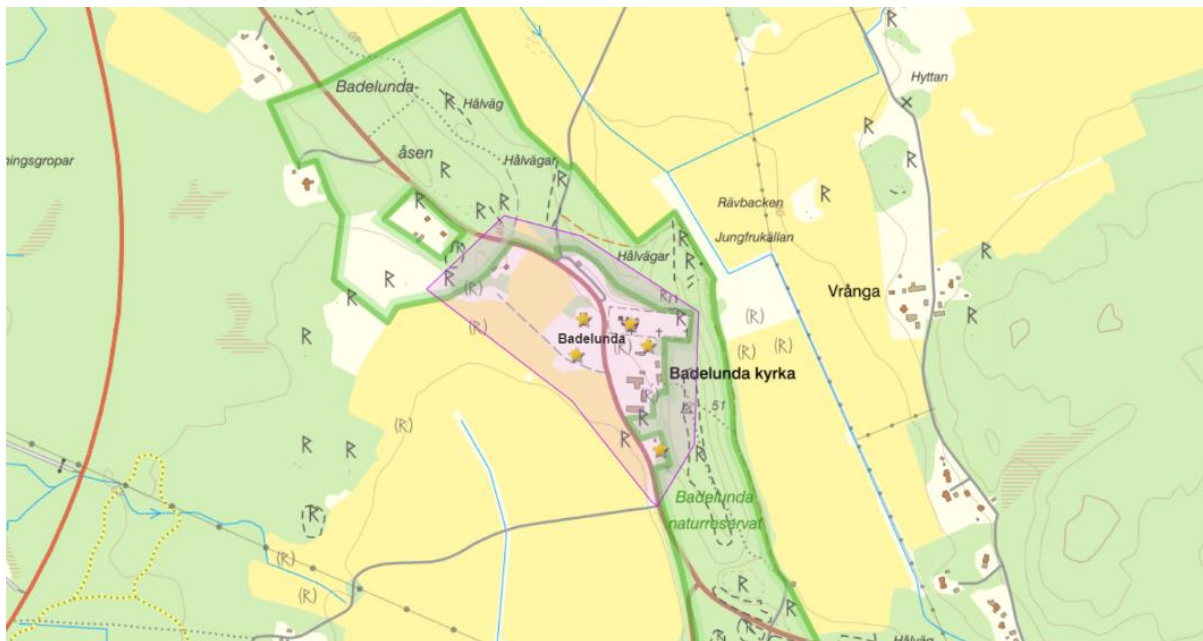

BADELUNDA

OMGIVANDE LANDSKAP/SIKTLINJER

Badelunda socken ligger i södra delen av Västmanland nära Mälaren. Socknen omfattar dels landsbygden nordost om Västerås, dels stadens östra ytterstadsdelar samt delar av Västerås skärgård. Kyrkan ingår i en miljö som varit kontinuerligt bebyggd sedan järnåldern. Socknen är fornlämningsrik med bland annat de kända järnåldersgravfälten vid Anundshög. Tidigare bestod Badelunda av socknarna Badelunda och Furby. Idag är Furby en del av Badelunda socken och Furby medeltida kyrka en ruin.

Den historiska bebyggelsen i socknen har varit samlad i byar som funnits i stort antal men splittrats och reducerats genom 1800-talets skiftesreformer. Flera av socknens större gods gick förlorade under 1900-talet då staden behövde mer mark för att expandera.

VÄGNÄT/STIGAR/VATTENDRAG

Landsbygden runt sockenkyrkan domineras av den nord - sydgående Badelundaåsen, som alltsedan förhistorisk tid tjänat som kommunikationsled och tidig bosättning. Fornlämningsförekomsten, odlingslandskapet och äldre vägsystem är främsta motiv till att området klassats som riksintresse för kulturmiljövården, Badelunda [U 25]. Söder om sockencentrat finns äldre hålvägar. Delar av hålvägarna är bortgrävda av väg 694 som övergår i väg 702 som passerar kyrkan. Hålvägen passerar en trefaldighetskälla - Jungfrukällan.

KYRKAN, DESS PLACERING OCH BYNS UTBREDELSE

Kyrkplatsen har varit bebyggd sedan järnåldern. Intill kyrkplatsen fanns på 1000-talet en storgård. Kanske var det ägarna till denna gård som låg bakom den första träkyrkan på platsen som uppfördes som en gårdskyrka. Nuvarande kyrka uppfördes under 1200-talets första del. Under 1500-talet flyttades bygdens tingsplats från Anundshög till kyrkbyn. Idag består kyrkbyn av kyrkan, före detta skolbyggnad, prästgården med ekonomibyggnader. I norra och södra utkanten ligger några få bostadshus.

GRÖNSTRUKTUR

Kyrkogården ligger högt på en avsats av Badelundaåsen. Den omgärdande stenmuren är från 1940-talet. På norrsidan finns ett längre avsnitt svart gjutjärnstaket från 1890-talet. Sevala kyrka har ett likadant som omgärdar den nya kyrkan. Öppningen i söder består av grindstolpar med toppiga, kopparklädda tak med svarta järngrindar och leder ut till den före detta prästbostaden. Åsen bakom kyrkan ingår i ett naturreservat.

BEBYGGELSE

Kyrkskolan uppfördes 1877 i nyklassicistisk stil med ljus, spritputsad fasad, slätputsade vita fönsteromfattningar, våningsband och frontespis. Idag används byggnaden som församlingshem och av hembygdsföreningen. Klockaregården som även innehöll sockenstuga och skola låg på platsen innan. En lägenhet med tillhörande trädgård har delats av i norra delen av byggnaden. I den andra delen av trädgården finns en timrad bod. Det är ett sockenmagasin som tidigare stod på Lundby gård vid nuvarande Hällaområdet.

Söder om kyrkan ligger det före detta kyrkoherdebostället med rödfärgade byggnader, huvudsakligen från 1800-talet. Fram till 1972 fanns två kyrkstallar där parkeringen idag ligger.

Den gamla fattigstugan låg vid avtagsvägen mot Lunda söder om prästgården. Omkring 1900 uppfördes någon km sydöst om kyrkan ett ålderdomshem i två våningar med faluröd panel. Det är inte utrett om dagens byggnad är densamma som uppfördes under 1900-talet början.

<i>Byggnadstyp</i>	<i>Årtal</i>	<i>Kommentar</i>
Ja Kyrkan	1200-tal	
Ja Prästgård	1800-tal	
Sockenstuga		
Klockaregård		
? Fattigstuga	1900	Äldreboende, möjligen nytt hus på samma tomt
Ja Skolhus	1877	Kyrkskola. Idag församlingshem/ hembygdsförening samt en uthyrningslägenhet.
Ja Tiondebod		På prästgården
Ja Sockenmagasin		Magasin på kyrkskolans tomt
Kyrkstall		Rivna 1972

TIDSPERIOD OCH VÄRDERING

Äldre medeltid till 1350	1 Betydande värde som helhet
Yngre medeltid 1350–1550	o 2 Betydande värde i delar
1550–1760	3 Få betydande värden
1760–1860	
o 1860–1920	
1920–2000	
Blandad tidsperiod	

UTMÄRKANDE KARAKTÄRSDRAG

Bebyggelsen består till största del av sockengemensamma byggnader. Den har en långsmal struktur och domineras av stora byggnader som kyrkan, skola, ekonomibyggnader.

ANVÄNDNING IDAG

Kyrklig verksamhet, föreningsverksamhet, privata bostäder.

ATT TÄNKA PÅ

Badelunda kyrka ingår i riksintresse för kulturmiljövården U25 Badelunda.

Siktlinjen norrifrån läng väg 702 mot kyrkan är viktig. Det är en av få siktlinjer som finns när man närmar sig kyrkan med fordon. Håll siktlinjer fria från träd, sly och bebyggelse.

Fornlämningar är skyddade enligt 2:e kapitlet kulturmiljölagen.

Kyrkobyggnaden, kyrkotomten, de kyrkliga inventarierna och begravningsplatsen skyddas genom 4:e kapitlet kulturmiljölagen.

Miljöbalkens generella biotopskydd gäller för odlingsrösen, stenmurar, åkerholmar, alléer (även enkelradig), småvatten och våtmarker, källor samt pilevallar (hamlade träd på rad).

Delar av marken inom området kan regleras av detaljplan enligt plan- och bygglagen.

VIDARE UNDERSÖKNINGAR

Är byggnaden ny på äldreboendets plats?

KÄLLOR

Kulturhistorisk karakterisering Björksta kyrka, Västerås stift, 2005

Västeråsbygden: ett program för kulturminnesvård. D. 1, Sockenvis beskrivning över kulturminnen. (1987). Västerås: Kulturnämnden

Hjelt, Pernilla & Hjelt, Thomas, *Eriksgatan Västmanland: guidebok till den medeltida kungsvägen*, Historiebruket, [Västerås], 2018

Badelunda kyrka, entré från väg i väster.

Före detta kyrkskola.

Före detta sockenmagasin.

Före detta prästgård.

Kyrkogård med före detta prästgård i fonden.

Östra delen av kyrkogården där naturreservatet tar vid.

Före detta prästgårdens ekonomibyggnader.